

Ю. П. Козаченко

кандидат наук з державного управління,
перший заступник начальника Головного управління
Державної фіскальної служби у Запорізькій області

МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ

У ході проведення наукового аналізу механізму підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації управління було сформовано основну мету дослідження. Звернуто увагу на наукові дослідження механізмів підвищення інвестиційного потенціалу на рівні регіонів. Визначено основну проблематику соціального, економічного та політичного характеру. Виділено обставини, що можуть позитивно вплинути на привабливість регіону та фінансові можливості громади: наявні природні ресурси, потужний науково-технічний потенціал, вигідне географічне розташування, наявність промислових комплексів регіону. У ході аналізу наукових публікацій, інвестиційних паспортів областей було запропоновано механізм підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації управління, який спирається на інвестиційний клімат, складниками якого є: правові основи, економічні, організаційні, соціальні та соціокультурні передумови розвитку.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиційний потенціал, децентралізація, регіональна політика.

Постановка проблеми. Інвестиційна привабливість регіонів є одним із ключових напрямів державної політики, що сприяє підвищенню виробничого потенціалу регіону, розбудові регіональної інфраструктури, забезпечує життєдіяльність певної територіальної громади та її мешканців. Отримавши незалежність, Україна має всі можливості змінювати пріоритетність у галузях економіки для активації потенціалу кожного регіону країни. Але одним із негативних факторів для України щодо підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації є події на Сході України. Вплив на інвестиційне середовище дестабілізуючої ситуації на сході країни знижує інвестиційну активність, що вимагає здійснення подальшого пошуку формування механізмів підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної привабливості національної економіки розглянуто в роботах Р. Аверчука, О. Гаврилюка, А. Гайдуцького, А. Дуки, Ю. Козака, М. Крупки, Т. Майорової, В. Новицького, А. Пересади, О. Рогача, А. Філіпенка, О. Юркевич та ін. У подальшому дослідженні механізмів підвищення інвестиційного потенціалу на регіональному рівні заслуговують

на увагу наукові роботи, присвячені особливостям функціонування, складникам і видам інфраструктури, таких авторів, як: М. Герасимчук, А. Гриценко, Б. Данилишин, М. Долішній, С. Злупко, В. Куценко, В. Пила, С. Писаренко, О. Чмир, І. Школа, В. Красовський. Питанню підвищення інвестиційної привабливості регіонів присвятили свої праці О.С. Власюк, О.В. Гаврилук, Б.О. Губанський, І.В. Драган, Г.М. Калач, І.О. Бланк та ін. Проте наукові дослідження мають фрагментарний характер і потребують здійснення глибшого аналізу у вимірі інвестиційного забезпечення. До того ж, враховуючи події на Сході України та виклики сучасної реформи у напрямку децентралізації управління, питання розробки механізму інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації є актуальним і своєчасним.

Мета статті – на основі опрацьованого наукового матеріалу та статистичних даних сформувати механізм підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації управління.

Виклад основного матеріалу. Формування інвестиційного клімату на рівні регіонів в умовах проведення реформи децентралізації управління визначається сукупністю соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов.

Під інвестиційною привабливістю регіону слід розуміти сукупність політичних, економічних, правових, соціальних та екологічних чинників, які зумовлюють поведінку діючих і потенційних суб'єктів інвестиційної діяльності щодо вкладення інвестицій у розвиток економіки регіону. Головною метою інвестиційної привабливості регіону є отримання максимального прибутку від вкладення капіталу. Тому, насамперед, інвестори спираються на конкретну спроможність галузей регіонів та інвестують у найбільш привабливі [2]. Де-факто інвестиційна привабливість регіону визначається за допомогою двох складників: інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків. До інвестиційного потенціалу регіону варто віднести такі фактори макроекономічної характеристики, як: насиченість території факторами виробництва (ресурсно-сировинними, трудовими, фінансовими), розміром і динамікою споживчого попиту населення тощо.

Обставинами, що можуть вплинути на привабливість регіону та можливості громади, є наявні природні ресурси, потужний науково-технічний потенціал і вигідне географічне розташування. Також одну з важливих ролей у залученні нових інвестицій для зростання добробуту місцевої громади відіграє наявність потужного промислового комплексу регіону [6, с. 102]. Проте на підвищення інвестиційної привабливості регіону впливають внутрішні та зовнішні чинники – економічні, політичні та соціальні процеси. Найбільш актуальним напрямом у розвитку інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації можуть стати: розробка довгострокових і короткострокових планів щодо лібералізації й організації підприємницької діяльності в межах регіону; розробка та прийняття нормативно-правових актів, що задовольняють потреби місцевих громад; лібералізація торгівлі та транскордонний рух іноземного капіталу в рамках імплементації Угоди про Асоціацію з ЄС; докладання значних зусиль із боку держави з метою покращення функціонування фондового ринку України; запровадження преференцій на місцевому рівні з приводу підвищення інноваційної активності суб'єктів економічної діяльності, зокрема в напрямі створення високотехнологічної конкурентоздатної продукції; залучення наукових кадрів до розробки збалансованої системи залучення інвестицій регіону; активне використання успішного досвіду країн Європейського Союзу у напрямі стимулювання

інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації.

Варто зауважити, що імплементація вищезначених заходів у комплексі дозволить уникнути різних дисбалансів і збільшити інвестиційну привабливість на рівні регіонів різних галузей національної економіки [1].

До інвестиційних ризиків регіону варто віднести: тенденції в економічному розвитку регіону, фінансово-валютні процеси (збалансованості регіонального бюджету чи фінансів підприємств), політичну напруженість, екологічні, кримінальні та соціальні чинники. Інвестиційна привабливість виступає відносною категорією співвідношення рівня ризику, рівня прибутковості та вартості фінансових ресурсів у тому чи іншому регіоні. О. Бражко розуміє поняття інвестиційної привабливості як інтегральну характеристику, достатню соціально-економічну, організаційно-правову, морально-психологічну та суспільно-політичну зацікавленість суб'єкта інвестиційної діяльності вкладати свої кошти у той або інший об'єкт [11]. Тому інвестиційна привабливість регіону в умовах децентралізації управління має визначатися характеристикою регіонального простору до інвестиційного клімату, тобто з урахуванням наявної інфраструктури, яка враховує потреби та можливості громади, наявність ресурсів, галузей, а також вплив адміністративних бар'єрів та обсяги залучення фінансових ресурсів.

До основних факторів, що впливають на інвестиційну привабливість регіону в умовах децентралізації управління, відносять:

- 1) політичні – визначають можливості втрат інвестицій щодо дестабілізації ситуації в країні;
- 2) економічні – сучасний стан розвитку економічних зв'язків на території громади, рівень фіскального навантаження (з урахуванням як загальнодержавних податків, так і місцевих, які справляються у певній адміністративно-територіальній одиниці), а також можливості регіонального розвитку ринку;
- 3) інфраструктурні – рівень забезпеченості об'єктами виробництва, рівень благоустрою території (що створює зручності для організації бізнесу);
- 4) географічні – економіко-географічне розташування регіону [3].

У процесі дослідження механізмів підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації управління було досліджено сучасний стан залучення прямих іноземних

інвестицій у розрізі областей України, перше місце серед яких посідає Дніпропетровська область (на одного мешканця області обсяг іноземних інвестицій становить 1 074,7 дол. США, що у 1,2 рази більше середнього показника по Україні (886,0 дол. США)). Найбільшу частку іноземних інвестицій отримали такі сфери економіки регіону, як промисловість – 53,5%, торгівля – 20,4%, операції з нерухомим майном – 13,1%, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 4,4%, професійна, наукова та технічна діяльність – 4,2% та інші галузі, інвестиції були отримані з 23 країн світу.

Одним із інструментів залучення інвестицій до Дніпропетровської області стало створення у 2011 р. Дніпропетровського регіонального інвестиційного агентства (DIA) за підтримки регіональної влади, до основних функцій якого належить:

- супровід і сприяння діяльності потенційних інвесторів на території регіону;
- ініціація створення перспективних інвестиційних проектів та інвестиційно привабливих територій громад,
- надання первинної аналітичної інформації, необхідної для ухвалення рішень із приводу інвестування [4].

Заслужовує на увагу досвід Івано-Франківської області щодо залучення інвестицій, де органами місцевої влади створено умови для реалізації проектів відомої компанії LEONI, яка в 2016 р. в Коломиї розпочала будівництво заводу з виготовлення електрокабельної продукції для автомобілів. Однією з цілей компанії було створення у місті Коломия 5 тис. робочих місць до 2021 р. Результатом успішної співпраці на регіональному рівні з іноземними інвесторами стало оновлення виробництв ТОВ «Електролюкс Україна», виготовлення електрокабельної продукції для легкових автомобілів у ТОВ «Тайко Електронікс Юкрейн Лімітед», виготовлення паркету і виробів зі зрощених щитів дерев'яних у ТОВ «Солід Україна», виробництво паперових конвертів у ТОВ «Куверт Україна (м. Івано-Франківськ), виготовлення пластмасових труб у ТОВ «Калуський трубний завод», виробництво лінолеуму в ТОВ «Таркет Вінісін». Основою діяльності регіональної влади Івано-Франківської області є сприяння створенню належних умов для реінвестування у нові проекти, постійний супровід і комунікація з підприємствами з іноземним капіталом [5].

Протягом 2017 р. до Волинської області надійшли інвестиції з 36 країн світу. Загальний обсяг прямих інвестицій (акціонерного капі-

Таблиця 1

Рейтинг інвестиційної активності областей

Області	2 кв. 2018 р.	4 кв. 2017 р.	4 кв. 2016 р.	4 кв. 2015 р.
Вінницька	180	183	180	168
Волинська	181	175	148	190
Дніпропетровська	222	201	200	176
Житомирська	131	138	121	130
Закарпатська	203	144	128	146
Запорізька	180	165	154	150
Івано-Франківська	185	157	177	194
Київська	234	193	216	207
Кіровоградська	110	145	166	128
Львівська	232	178	210	222
Миколаївська	122	126	166	185
Одеська	196	187	210	176
Полтавська	205	225	182	170
Рівненська	151	147	94	145
Сумська	101	125	138	111
Тернопільська	129	135	107	130
Харківська	180	204	202	196
Херсонська	97	175	107	170
Хмельницька	110	131	172	152
Черкаська	147	141	185	144
Чернівецька	96	117	95	141
Чернігівська	150	150	184	111

Джерело: побудовано на підставі [9]

талу), внесених в економіку області за весь період інвестування, на 31 грудня 2017 р. становив 265,4 млн дол. США, або в середньому по 255,9 дол. США на одного жителя області. Основними країнами – інвесторами регіональної економіки Волинської області виступають: Кіпр – 135,3 млн дол. США; Польща – 35,8 млн дол. США; Словаччина – 17 млн дол. США; Німеччина – 8,5 млн дол. США [6].

Запорізька область належить до десятки лідерів інвестиційної привабливості областей,

де найбільш актуальними сферами надходження інвестицій є: енергетика, машинобудування, металургія, ІТ-сфера, сільське господарство, туризм. Складниками інвестиційного потенціалу АПК регіону є природні ресурси, висококваліфікований персонал і географічне положення Запорізької області. Також великий потенціал має туристично-рекреаційна сфера – курортні та рекреаційні території складають майже 15% від загальної площі області. Зростає популярність агро- та екотуризму. Іншим напрямом, що

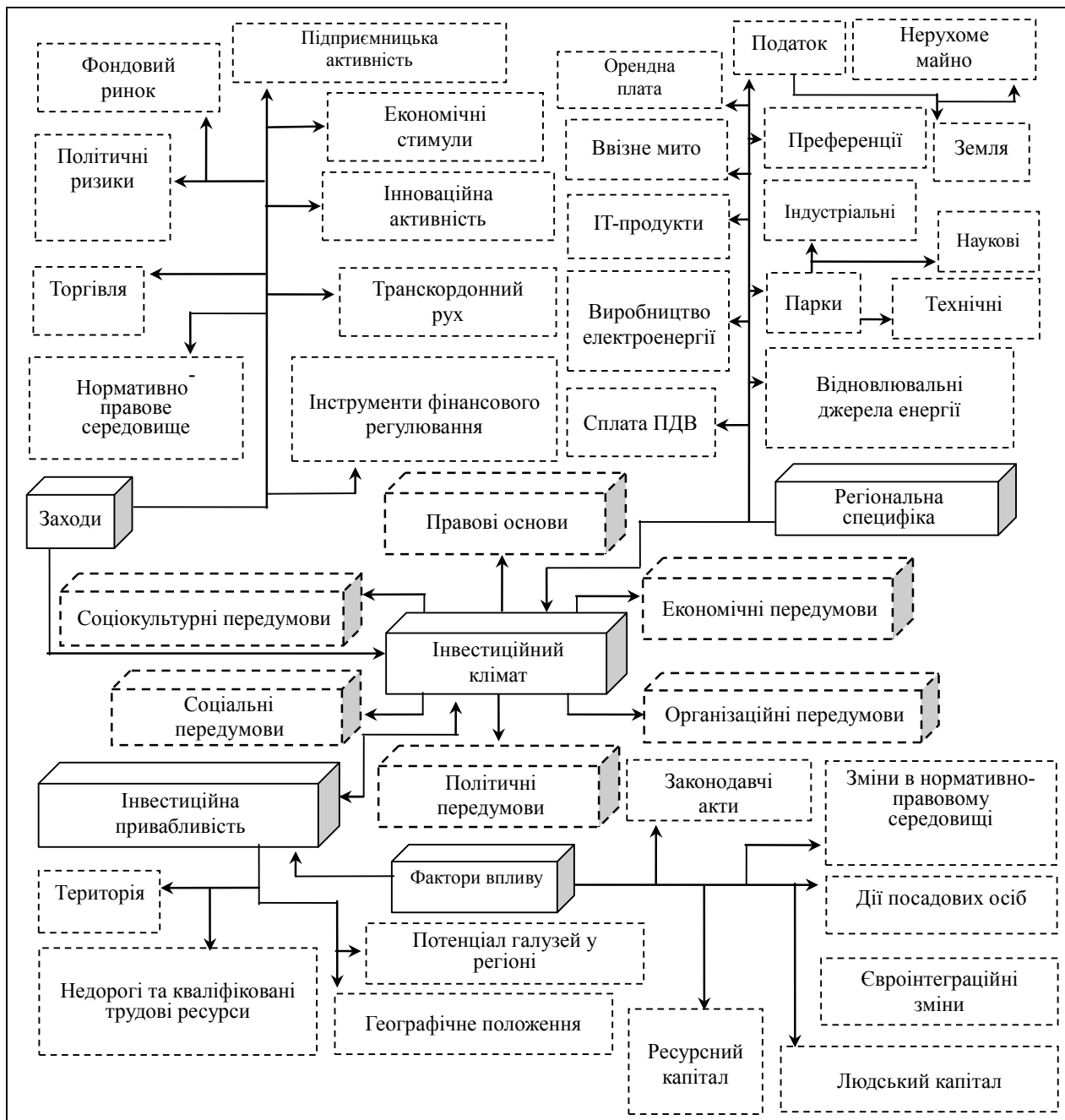

Рис. 1. Механізм підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації управління

Джерело: розроблено автором на основі [1–11]

також має великий потенціал щодо залучення інвестицій, є ІТ-сфера, яка опирається на інфраструктуру, студентські кадри, наявну платформу для подальшого вдосконалення ІТ-сфери, складниками якої є державні та недержавні університети. У Запорізькому регіоні діють приватні ІТ-школи: КРОК, Brainacademy, QatestLab тощо. Понад 10 університетів Запорізької області навчають і підвищують кваліфікацію фахівців цієї галузі. Запорізькі ІТ-спеціалісти стають найбільш затребуваними не тільки на ринку праці України, але й за її межами [7]. У табл. 1 наведено статистичні дані інвестиційної активності областей.

На основі статистичних даних за 2015–2018 рр. українського рейтингового агентства «Євро-рейтинг» варто відзначити, що найбільш активними областями щодо залучення інвестицій є Київська (2018 – 234 бали; 2017 – 193; 2016 – 216; 2015 – 207), Дніпропетровська (2018 – 222 бали; 2017 – 201; 2016 – 200; 2015 – 176), Вінницька (2018 – 180 балів; 2017 – 183; 2016 – 180; 2015 – 168) і Волинська (2018 – 181 бал; 2017 – 175; 2016 – 148; 2015 – 190), Львівська (2018 – 232 бали; 2017 – 178; 2016 – 210; 2015 – 222) та Запорізька (2018 – 180 балів; 2017 – 165; 2016 – 154; 2015 – 150). Загалом варто відзначити значний приріст інвестицій до регіонів внаслідок кардинальних змін в умовах реформи децентралізації [9].

Розроблений механізм підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації управління (рис. 1), насамперед, спирається на інвестиційний клімат, складниками якого є: правові основи, економічні, організаційні, соціальні, соціокультурні та організаційні передумови. Але під час оцінки інвестиційної привабливості регіону необхідно враховувати: наявну територію, трудові ресурси, потенціал галузей у регіоні, ресурсний капітал, дії посадових осіб, законодавче поле, євроінтеграційні зміни, зміни в нормативно-правовому середовищі. До специфічних рис кожного регіону варто віднести: орендну плату (за оренду землі, державного та комунального майна), розмір місцевих податків, преференції, наявність наукових, індустріальних, технічних парків, ІТ-продукти, виробництво електроенергії, сплату ПДВ (бюрократичні перепони повернення ПДВ суб'єктам економічної діяльності). Основним заходами в напрямі інвестиційної привабливості є: розвиток фондового ринку, підвищення підприємницької активності, застосування еко-

номічних стимулів (зокрема податкових пільг), підвищення інноваційної активності, розвиток транскордонного руху, інструменти фінансового регулювання, нормативно-правове середовище, розвиток торгівлі, заходи щодо подолання політичних ризиків.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи вищевикладене, варто констатувати, що інвестиційна привабливість регіонів в умовах децентралізації управління, яка надає місцевим громадам та органам влади більше повноважень, будується на таких складниках, як інвестиційний потенціал та інвестиційні ризики. Передусім регіональна влада має подбати про пріоритетні напрями розвитку структури регіону, що мають потенціал; надалі, спираючись на наявні ресурси, громада зобов'язана вживати заходів щодо підвищення підприємницької активності суб'єктів господарювання, досягаючи поставлені поточні та довгострокові цілі розвитку регіону. Пріоритетні напрями розробки подальших кроків із підвищення інвестиційної привабливості регіону мають полягати у: підвищенні ефективності інвестиційних ресурсів, посиленні гарантій іноземним інвесторам; формуванні позитивного іміджу регіону та його інфраструктури.

Список використаної літератури:

1. Ванькович Д.В. Діагностування стану інвестиційного клімату в Україні: *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 1. С. 11–18. http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2018/4.pdf.
2. Каркіч І.О. Інвестиційна привабливість регіонів України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка*. 2017. Вип. 4. С. 88–91.
3. Лещук Г.В. Інвестиційний розвиток сучасної регіональної інфраструктури. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 12 (1). С. 183–186.
4. Інвестиційний паспорт Дніпропетровської області. URL: http://oblrada.dp.gov.ua/wp-content/uploads/2017/08/Інвестиційний_паспорт_Дніпропетровської_08-08-min.pdf.
5. Інвестиційний паспорт Івано-Франківської області. URL: http://www.if.gov.ua/files/uploads/invest_pasport_2018_final3-compressed.pdf.
6. Інвестиційний паспорт Волинської області. URL: <https://voladm.gov.ua/article/investitsiyniy-pasport-volinskoyi-oblasti/>.
7. Інвестиційний паспорт Запорізької області. URL: <http://www.zoda.gov.ua/article/2313/investitsiyniy-pasport-zaporizkoji-oblasti.html>.

8. Сидор Г.В., Давидовська Г.І. Інвестиційна привабливість регіонів. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 2. С. 184–189.
9. Рейтинг инвестиционной активности областей. URL: <http://euro-rating.com.ua/regiony/rejting-list/rejting-list-oblastej/>.
10. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг : навчальний посібник / Г.А. Борщ та ін. Київ, 2017. 107 с.
11. Бражко О. Особливості формування оцінки інвестиційної привабливості економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 12. С. 16–20.

Козаченко Ю. П. Механизм повышения инвестиционной привлекательности регионов в условиях децентрализации управления

В ходе проведения научного анализа механизма повышения инвестиционной привлекательности регионов в условиях децентрализации управления была сформирована основная цель исследования. Обращено внимание на научные исследования механизмов повышения инвестиционного потенциала на уровне регионов. Указана основная проблематика социального, экономического и политического характера. Выделены обстоятельства, которые могут положительно повлиять на привлекательность региона и финансовые возможности общины: имеющиеся природные ресурсы, мощный научно-технический потенциал, выгодное географическое положение, наличие промышленных комплексов региона. В ходе анализа научных публикаций, инвестиционных паспортов областей был предложен механизм повышения инвестиционной привлекательности регионов в условиях децентрализации управления, опирающийся на инвестиционный климат, составляющими которого являются: правовые основы, экономические, организационные, социальные и социокультурные условия развития.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, инвестиционный потенциал, децентрализация, региональная политика.

Kozachenko Yu. P. Mechanism of increasing investment attraction of regions in the conditions of decentralization of management

In the course of scientific research of the mechanism of increasing investment attractiveness of regions in the conditions of decentralization of management, the main purpose of the study was formed. The attention is paid to scientific research of mechanisms of increasing investment potential at the regional level. The main issues of social, economic and political nature are mentioned. The circumstances that can positively influence the attractiveness of the region and the financial capabilities of the community, such as: available natural resources, strong scientific and technical potential, favorable geographic location, availability of industrial complexes in the region are highlighted. In the course of the analysis of scientific publications, investment passports of the regions, a mechanism was proposed to increase the investment attractiveness of the regions in conditions of decentralization of management, which is based on the investment climate, the components of which are: legal bases, economic, organizational, social and socio-cultural preconditions of development.

Key words: investment attractiveness, investment potential, decentralization, regional policy.